

встановлення за ним нагляду, а й проведення виховної та роз'яснювальної роботи з ним, переконання підлітка в необхідності законослухняної поведінки, усілякого сприяння органам досудового розслідування у встановленні обставин кримінального провадження.

На підставі викладеного, слід вважати, що найбільш ефективним запобіжним заходом може бути застосований до неповнолітнього нагляд батьків, опікунів, піклувальників, адміністрації дитячої установи, так як ні особисте зобов'язання, ні особиста порука, ні домашній арешт, ні застава не володіє таким стримуючим і виховним впливом на неповнолітнього.

Розслідування серійних сексуальних вбивств

Мельничук К.Г., слухач Рівненського відділення ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Омельченко О.С.*

Як свідчить офіційна статистика, в цілому кількість вбивств, а також інших насильницьких посягань на життя і здоров'я людини, поступово зменшується. Але слід враховувати, що кількість зареєстрованих в країні вбивств та замахів на вбивство не відображає реальної кількості цих злочинів (через мінімальну латентність та вади відомчої статистики). Частка ж вбивств із сексуальних мотивів поступово збільшується не лише серед умисних вбивств (частка яких у структурі злочинності поступово зменшується), але й по відношенню до всієї злочинності. Поступово зростає кількість злочинів даного виду, що вчиняються особами з вадами психіки, рецидивістами, групою осіб та неповнолітніми. Способи вчинення цих злочинів стають все більш жорстокими та небезпечними.

Особливістю даного виду злочинів є те, що насильство, застосоване при їх вчиненні, може мати як інструментальний характер, так і застосовуватися безпосередньо задля отримання винним сексуального задоволення. Мотивація вбивств, що вчиняються на сексуальному ґрунті є дуже глибокою та складною (що обумовлюється, перш за все, тим, що агресивний та сексуальний вид поведінки закладені у людини біологічно) й переважно пов'язана з мотивами ствердження та самоствердження. Нерідко вбивства, що вчиняються на сексуальному ґрунті, мають серійний характер, а кількість жертв таких злочинів часто перевищує кількість жертв злочинної діяльності організованих злочинних угруповань, що значно підвищує рівень соціальної напруженості та віктимізації населення нашої країни.

У свою чергу складний, нерідко обтяжений сексуальною мотивацією механізм вчинення такого насильницького злочину, як умисне вбивство, поєднане із зґвалтуванням або насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом, обумовлює труднощі при кваліфікації зазначених діянь, що нерідко призводить до помилок у правозастосовній практиці при юридичній оцінці діяння. Це негативно впливає на призначення справедливого, індивідуалізованого, з урахуванням особливостей кримінологічної характеристики особистості винного, покарання.

Реальна і ефективна профілактика серійних сексуальних убивств неможлива без їх аналізу, виявлення загальних закономірностей і їх пояснення, з'ясування причин і умов, що сприяють вчиненню подібного роду вбивств, визначення загальних якостей і властивостей, притаманних серійним сексуальним вбивцям, їх соціально-демографічної, функціонально-рольової характеристики і т.д. Вимагають свого аналізу і різні об'єктивні і суб'єктивні чинники, що впливають на поширеність і частоту цих вбивств.

Характеристика повинна відображати всі особливості інтелектуальної, емоційно-вольової, сексуальної сфери серійного сексуального вбивці, його характер, інтереси, сферу спілкування, потреби, спрямованість особистості. Будуватися вона повинна на результатах дослідження криміналістами, психологами, психіатрами конкретних кримінальних проваджень та відповідних наукових пошуків. По суті справи повинна бути складена певна модель, схема основних механізмів, характерних для дій абстрактного маніяка, яка б містила в собі суттєві риси, властиві всім або більшості серійних сексуальних убивць. Мета такого наукового аналізу - використання його результатів у профілактиці та під час розслідування серійних сексуальних убивств. Відмінність кримінально-процесуального аналізу серійних вбивств, скоєних на сексуальному ґрунті, від аналізу будь-яких інших злочинних діянь у тому, що центр уваги тут переноситься на такий елемент, як особистість злочинця, внутрішній зміст якого є як поясненням всієї картини злочину в цілому, так і ключем до розкриття злочинів.

Ростовськими психіатрами, які брали участь в роботі по виявленню та викриттю серійних сексуальних убивць, введений науковий термін «феномен «Чикатило». «Феномен «Чикатило» розглядається як сукупність психолого-психіатричних особливостей індивіда, який вчинив серію сексуальних убивств, або має схильність до здійснення такої діяльності. Клінічний аспект даного феномена веде до розуміння дій серійного вбивці, а значить, і наближає до правильного пошуку методик розкриття подібних злочинів. Тому знання його необхідно не тільки фахівцям в області психіатрії або психології, який надає допомогу в розслідуванні кримінальних проваджень, а й кримінології та криміналістам.

Вчиненню серійних сексуальних вбивств багато в чому сприяють деградація моральних підвалин, орієнтація на насильство при вирішенні особистих проблем, статева розбещеність, прогресуюча неорганізованість молодіжного дозвілля, збільшення бездоглядності неповнолітніх і т.п. Такі процеси останніх років, як лібералізація сексуальної сфери, над чим «плідно» попрацювали всі засоби масової інформації, фактична легалізація та створення комерційної індустрії сутенерства та проституції аж ніяк не надали пом'якшувального впливу на криміногенні чинники.

Багато в чому це позначилося на зростанні числа серійних вбивств і, зокрема, серійних сексуальних вбивств, поєднаних із звалтуваннями жінок і дітей, як дівчаток, так і хлопчиків, вбивством та іншими насильницькими посяганнями сексуального характеру. Це явище не має географічних і часових меж, воно не обумовлено ні суспільно-політичним ладом, ні рівнем економічного розвитку: немає такої країни, де б не були виявлені серійні вбивці. Зазначена категорія вбивств відрізняється високим ступенем суспільної небезпеки, викликає обурення населення, породжує панічні чутки та імпульсивні форми протесту. У місцях, де вони відбуваються, складається напружена обстановка, що негативно впливає на суспільне життя і навіть на діяльність установ і організацій.

Таким чином, для того щоб дати більш повну і достовірну характеристику серійних сексуальних вбивств та осіб, які їх здійснюють, слід, враховуючи особливості цього феномена, відкоригувати традиційну характеристику використанням останніх досягнень психіатрії, особливо кримінальної психіатрії, психології, патопсихології, сексології, сексопатології і т.д. Тільки в цьому випадку характеристика буде найбільш точною і ефективною в плані розслідування та профілактики серійних сексуальних вбивств.